

15 Fepueli 2013 Ko e To Folofola 'a 'Ene 'Afio, Tupou VI 'i he hopoki 'o e MV 'Onemato 'i he Uafu Nafanua, 'Eua he 'Aho Falaite 15 Fepueli 2013.

FAKATAPU:

Ko e 'aho ni 'oku tau fakataha 'i Nafanua ko e hopoki 'o e vaka 'o e vahe fonua ni, ko e MV 'Onemato.

Ko e 'Onemato ko e 'one 'a Puakatau na'e tanu he mató. Na'e

'omi 'a e fekau 'a Taufahau kia Puakatau, ke 'oange ha 'one mo e pulu (powder mo e shot) ki he 'ene me'afana fakafonua. 'I he ma'u 'a e 'one mo e pulu mei 'Eua na'e tau'akipulu 'a e ongo fa'ahi 'i he tau 'i Velatá. Na'e ikuna 'a Taufahau pea kamata leva 'ene ngāue ke fakatahataha'i 'a e 'Otu Tongá.

Na'e 'eke 'i Ha'apai 'e he tafa'aki 'a e Tu'i Tongá, pē ko 'enau 'one mei fé. Ko e tali ki ai ko e 'onemato - ko e 'one mei 'Eua. Ko e 'one na'e ma'u he fēfakatau'aki 'a Puakatau.

□□□ Na'e 'oatu 'e he kau muli 'a e 'one, pulu mo e ukamea kae 'oange 'e Puakatau 'a e ahi.□□
Na'e fēfakatau'aki pē 'a Tonga ia mei he taimi 'o Suteni mo Lemeá. □□ Pea ui ai 'a 'Eua ko
Middleborough pea ko Nomuka na'eNew Amsterdam. 'Oku 'ikai ko ha me'a fo'ou 'a e
fēfakatau'akí ki he fonua ni.

*Ko e me'a ngāue na'e fai 'aki 'a e fēfakatau'akí ko e vaka laa.□□ □ Pea fai mai 'o vaka misini
hangē □ ko e MV 'Ulufonuá, Fonualei mo e
Fangailifuká. □□□ 'I he mahino 'o e tupu 'a e fiema'u, na'e hiki hake 'a
e me'angāue ki he vaka 'oku lahi ange, 'o hangē ko e Ngaluta'ané.*

'I he 'aho ní, □ ko e MV 'Onemato, ko e koniteina ia 'e ono pea ko e faka'amu ke folau faka'aho.

*Na'e fēfakatau'aki 'a 'Eua, Nōmuka, Vava'u, Tongatapu pea na'a nau fe'auhi 'i he mala'e ni.
□□ Ko e 'aho ko iá, ko e maketi 'o Siaina pea ko e koloa 'e tolu na'a nau fiema'ú ko e ahi,
talingelinga mo e mokohunú.□□□ Ko e 'aho ni, 'oku kei fiema'u pe 'e Siaina 'a e koloa tatau he
'oku 'i ai pē 'a e ngaahi me'a ia 'oku 'ikai ke liliu.*

*Na'e ha'u 'a e ngaahi vaka ki he feitu'u na'e talitali lelei ai kinautolu pea lava ke fēfakatau'aki.
□□ 'Oku fiema'u ange 'e he ngaahi fonua muli ke tau fēfakatau'aki □ ka 'oku 'ikai ko e foaki
'ata'ataa pē.□□ 'Oku kei mahu'inga pē 'a e ahi mo e mokohunu, ko e koloa □ fakaenatula mei 'uta
mo tahi. □□□□ Ka 'oku toe fakautuutu ange he 'aho ni 'a e takimamatá. □□□□ Ko e kotoa 'o e
ngaahi fiema'u mei hekuohili mo e 'aho ni, 'oku ma'u ia 'i 'Eua. Ko e toé pē eni 'a koe mo au
ke ngāue'i e koloa kuo tuku mai ko hotau monuú.*

*'Oku ou fakamālō atu ki he Komiti Vaka 'a 'Eua, ki he kāinga 'Eua kotoa pē 'i muli mo Tonga ni
pea mo e ngaahi kupu fekau'aki.□ Mālō□ e ngāue. 'Eua, 'oku lahi ho koloa, ko e toe eni pē te
ke fakamonuú, he 'oku tokolahi 'a e fe'auhi he mala'e fēfakatau'akí.*

*'Ofa ke tapuaki'i 'e he 'Otua Mafimafi 'a e ngāue 'a e MV 'Onemato mo 'ene fefolau'aki ki he
langa hake 'o 'Eua mo Tonga pea ki he langilangi 'o e 'Otuá.*

'Ofa atu,

NGATA'ANGA

Tufaki'i he ngofua mei he:'Ofisi 'oe Palasi, Lord Chamberlain, Nuku'alofa, 2013.